

plek voor kunst en natuur

Tekst en foto's: Hans Engelbrecht

Achter Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur in Maastricht ligt een tuin die ik sinds 2005 op ecologische wijze beheer. Het is een bijzonder en 'vrij' project waar ik mezelf helemaal in kwijt kan. Het is één van die projecten die in mijn ogen zo bijzonder zijn, dat ik het er steeds grif voor over heb om naar Maastricht af te reizen en voor een aantal dagen huis en haard in het Friese Hoornsterzwaag achter me te laten!

Toen ik met mijn bedrijf 'De Groene Stap' in 2005 druk was met mijn aandeel in het tuin- en televisieproject 'Wroeten', kwam Guus Beumer, directeur van Marres, naar mij toe met enthousiaste verhalen over een plek in de bourgondische binnenstad van Maastricht. Als mede-eigenaar van het projectterrein waakte Guus vanaf de zijlijn over het Wroetenproject, zodoende kende hij mij en mijn werkwijze. Vlak nadat hij aantrad als directeur van Marres, vlakbij het Vrijthof middenin Maastricht, wilde hij dat ik daar vanuit mijn visie voor hem aan het werk ging. Zo kwam ik dus met mijn bus vol maai- en snoeigereedschap in het zuiden terecht.

Wildernis

Achter de poort van het monumentale Huize Marres, trof ik boven verwachting een ommuurde, sfeervolle en flink dichtgegroeide wildernis aan. Wilde Rucola bloeide weelderig tussen de bestrating en het grind waarop auto's, fietsen en afvalcontainers het zicht bepaalden. Grote natuurstenen bielzen lagen als een brede trap naar het hoger gelegen gedeelte van de tuin. Een flinke berg puin aan de zijkant van deze trap was door een Acacia, hulst en heel veel dicht struikgewas aan het zicht onttrokken. Oude esdoorns en taxussen zorgden samen met de oude, met klimop overgroeide, tuinmuren voor een knus en besloten karakter. Boven

Eerst torste de muur de klimop, nu is het andersom

de muren uit, tussen de bomen door, schemeren een paar van de vele kerktorens die de Maastrichtse binnenstad rijk is. Verder waren er grazige stukken met wilde peen en koninginnekruid, ruigten met bramen, brandnetels en heel, heel veel esdoornopslag. Helemaal achterin, als het paleis van Doornroosje, staat tegen de hoge achtermuur aan, een tuinhuis.

Kladblaadje

Guus Beumer kende mijn 'eigenwijze' ecologische werkwijze. De manier waarop ik door het maaien van organische patronen en met bescheiden ingrepen de vegetatieontwikkeling stuur en een tuinsfeer creëer sprak hem aan. Zodoende mocht ik van zijn Maastrichtse wildernis een tuin maken! Slechts met een kladblaadje, waarop hij de oppervlakte van de tuin in vier vakken

had verdeeld, begon ik, zonder verder ontwerp, met mijn werkzaamheden. Vier duidelijk te onderscheiden delen moesten herkenbaar worden in de uiteindelijke tuin zodat, voor verschillende activiteiten, een enigszins afgebakend deel ontstond. Bovenal moest het een prettige gebruiksplek worden waarbij het onderhoud niet al te ingewikkeld en kostbaar moest zijn.

Ruimte maken en verbinden

In het begin heb ik flink wat energie gestoken in het verwijderen van de grote hoeveelheid esdoornopslag en in het zichtbaar maken van de kruidenrijke delen. Van staken maakte ik ruiters waarop ik de afgemaaide brandnetels en het gras optastte. De rest van het snoeimateriaal gebruikte ik in een takkenril die ik met veel aandacht voor de vorm maakte. Deze elementen, die min of meer

haaks op de tuilmuren werden gerealiseerd, vormden de eerste aanzet voor de verdeling in vieren. Bovendien verbinden ze de prachtige tuilmuren met de ruimten in de tuin. Gestuurd door het aanwezige 'olifantenpaadje' maaide ik een organisch gevormde route vanaf de trap naar het tuinhuis. Met wat aanpassingen kon de trap ook meedoen met het lijnenspel. Omdat ik ergens met de maaimachine het hogere deel van de tuin in moest, maaide ik een spannend pad door de ruigte over de puinberg en langs de muur waardoor de tuin nu ook voor een kruiwagen en zelfs, zij het beperkt, voor een rolstoel toegankelijk is. Het puin en natuursteen dat verspreid door de tuin lag kreeg een bestemming als bankje tegen de takkenril, in de puintuin en de tuintrap.

De projecten waar Marres op dat

moment mee bezig was hadden het thema ruïne en verval, de tuin sloot hier prachtig bij aan! Toen een opgemetseld stuk tuinmuur tijdens een storm de tuin in tuimelde bleven de brokstukken aan en in de klimop hangen. De val van de muurbrokken was door de klimop vertraagd, bijna verstild. Het sprak zeer tot mijn verbeelding en ik vond het zo goed bij de sfeer en het thema passen dat ik er omheen gewerkt heb. De muur is intussen vanwege de veiligheid gerestaureerd, maar de brokstukken zijn nog steeds terug te vinden tussen het klimop-struweel.

Stap voor stap verder

Door deze verkennende werkzaamheden werd de basis gelegd voor de tuin, zo'n 2000m² groot. In de winter die volgde heb ik een schets gemaakt van wat er na mijn maai-, snoei- en stapelwerk was ontstaan. Aan de hand van deze schets ging ik verder met de tuinontwikkeling. Nieuw geplante beukenhagen verdeelden de tuin. Aan de hand van de sfeer en de wensen vanuit Marres kreeg elke ruimte een thema: kruiden-puintuin, wilde wei, moestuin

en boomgaard. Tussen het puin en in het grind kwamen vlinderstruiken en kruidenplanten. Drie appelbomen vormen de 'boomgaard' en de ingezakte ruiters werden verplaatst naar een strakke composteerbult die, net als de hagen, onderdeel is van de elementen die de tuin ruimtelijk verdelen. Eén van de organische 'maailijnen' gaf ik een accent door er een lage tûnwal langs te leggen. De maairoute en een plaatsje voor het tuinhuis verhardde ik met grind zodat de tuin ook tijdens natte perioden toegankelijk bleef.

Marres

Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur werd in 1998 in Maastricht opgericht. De naam Marres komt van de brouwersfamilie die het huis een groot deel van de 20ste eeuw bewoonde. In Marres worden uiteenlopende kunstuitingen georganiseerd. Bezoekers kunnen de bijzonderheden van huis en stadstuin ontdekken. Marres Kitchen verzorgt maaltijden. Tot 23 maart is bij Marres de expositie: Winter Anti Depressie Show, www.marres.org

Mooi moes

Als knipoog naar mijn ontwerp van de 'Wroetentuin' legde ik langs de route naar het tuinhuis, achter een buxushaagje, een gebogen tuinbed aan waar moestuinplanten in bloei mogen komen. Venkel, cichorei, kaardenbol, teunisbloem, pastinaak, zwartmoeskervel, eeuwig moes, prei, kool, peen en paarse morgenster zorgen hier voor zomerse weelde en prachtige wintersilhouetten. Toen een paar jaar terug 'Stadslandbouw' en 'De Verzamelaar' thema's werden bij Marres heb ik in de wilde wei vier moestuinbedden aangelegd. Intussen ging ook Marres Kitchen open, waar mediterrane gerechten worden geserveerd, 's zomers zitten de gasten bijna tussen de groenten en kruiden.

Kunstobjecten

Intussen zijn er ook kunstobjecten gekomen. Ze vormen een mooi contrast met het natuurlijke, 'wilde' karakter van de tuin. De blauwe bakken, kuipen en de autobanden met bonte heesters en kleurrijke bloemen van Frank Bruggemans, staan tussen het puin in de kruiden-

Foto: Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur

tuin. De plant-folly met bontbladige 'Variegata'-planten, die Ernst van der Hoeven voor de kunstmanifestatie 'Biennale' in Venetië bouwde, is te zien op het plaatsje voor het tuinhuis.

Vrijheid

Dankzij de vrijwel onvoorwaardelijke vrijheid waarmee ik bij Marres de tuin kon ontwikkelen en beheeren is achter het huis een bijzondere en zeer natuurlijke tuin ontstaan waar je met wat geluk een keizersmantel of koninginnepage kunt zien fladderen. Het is het resultaat van voortdurend bescheiden reageren op veranderingen in de vegetatie,

de tuinbezoekers en de actualiteit bij Marres. Intussen wordt de tuin door veel mensen uit Maastricht en daarbuiten, gebruikt en gewaardeerd als een onlosmakelijk onderdeel van het kunstcentrum!

Door de verwildering als uitgangspunt te nemen en deze een uitgesproken rol te laten spelen, ook in het onderhoud, is het mogelijk gebleken om de tuin met z'n unieke sfeer, overeind te houden met een zeer beperkt aantal onderhoudsbeurten. Dat is een prettige bijkomstigheid, want Maastricht is niet bepaald naast mijn deur!

Als de hagen geschoren zijn, de ga-

zonpaden gemaaid en er niet al te veel onkruid tussen het grind groeit dan is al het andere gewoon tuin... Tot ik, zo nu en dan, op mijn 'eigen-wijze' manier, met mijn gepluk, gesnoei en gemaai weer leven in de brouwerij breng!

Hans Engelbrecht is ecologisch hovenier in Hoornsterzwaag (Fr.).

Naast de tuin voor Marres leverde hij voor verschillende andere aan Marres verbonden Maastrichtse instellingen bijdragen aan 'De Eetbare Stad', de ontwikkeling van het Sphinxpark en het project 'Verhalen Verbeeld' bij de Winselerhof.

www.degroenestap.nl

